

دوره دهم - سال اول

شماره چاپ: ۱۰۳

تاریخ چاپ: ۱۳۹۵/۵/۲

شماره ثبت: ۹۲

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور»

کد موضوعی: ۲۵۰

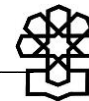
شماره مسلسل: ۱۵۰۲۷

مهرماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۲.....	تعریف تالاب
۳.....	نگاهی اجمالی به کنوانسیون رامسر
۳.....	وسعت تالاب‌های طبیعی جهان
۴.....	اهمیت اکولوژیکی و اقتصادی تالاب‌ها
۴.....	اهمیت و نقش تالاب‌ها در پدیده‌های مرتبط با گرد و غبار
۵.....	کلیاتی در مورد تالاب‌های کشور
۶.....	تحلیل و بررسی وضعیت تالاب‌های کشور
۹.....	عوامل ناپایداری تالاب‌ها در کشور
۱۰.....	عوامل اقتصادی و تغییرات کاربری اراضی در محیط‌های تالابی و حریم آنها
۱۵.....	بررسی سابقه اقدامات صورت گرفته توسط مجلس در خصوص احیای تالاب‌ها
۱۶.....	اظهار نظر کارشناسی در خصوص لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور
۱۸.....	جمع‌بندی کلی
۲۰.....	جمع‌بندی لایحه پیشنهادی
۲۴.....	منابع و مأخذ

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور»

چکیده

بررسی کارشناسی صورت گرفته نشان می‌دهد که در حال حاضر اغلب تالاب‌های کشور یا خشک شده‌اند یا با بحران کم‌آبی مواجهند. همچنین اکثر تالاب‌های ساحلی، به‌خصوص شمال کشور مشکل آلودگی میکروبی و فاضلاب‌های انسانی دارند و در جنوب کشور آلودگی نفتی عامل تهدیدکننده اصلی تالاب‌ها به شمار می‌رود. در این میان، تالاب شادگان، گاوخونی، بختگان، دریاچه هامون در حال حاضر در وضعیت بحرانی قرار دارند و بیلان بیشتر تالاب‌های کشور نیز منفی است. نکته نگران‌کننده دیگر آن است که برخی از تالاب‌های کشور از فهرست بین‌المللی تالاب‌های کنوانسیون رامسر خارج یا در حال خارج شدن هستند.

در ریشه‌یابی علل و عوامل بحران در وضعیت تالاب‌های کشور، یافته‌ها نشان می‌دهند که وضعیت بهره‌برداری از منابع آب در سطح حوضه‌های آبخیز آنها موجب کمبود آب تالاب‌ها شده است و در این راستا همواره برای بهره‌برداری از آب، بین بخش‌های مختلف رقابت وجود دارد. در این رقابت بخش‌های کشاورزی، شرب و صنعت در چند دهه گذشته به‌صورت فزاینده عمل کرده‌اند در حالی که از یک‌سو سهم و نیاز آبی تالاب‌ها در نظر گرفته نشده و از سوی دیگر بهره‌برداری از تالاب‌ها از الگوهای توسعه پایدار و بهره‌برداری خردمندانه تبعیت نکرده است. شرایط یاد شده وضعیت حال حاضر تالاب‌ها را رقم زده است. نتیجه اصلی حاصل شده از این بررسی بیانگر آن است که به‌طور کلی فرآیند مدیریت کشور بر محیط‌های طبیعی ناکارآمد بوده است و در این راستا نقش کلیدی دولت‌ها در توسعه پایدار ضعیف ارزیابی می‌شود. بنابراین لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور به‌منظور رفع خلأهای قانونی موجود در حفاظت و مدیریت تالاب‌های کشور ارائه شده است و گزارش حاضر، به ارزیابی و اظهار نظر کارشناسی در خصوص لایحه مذکور پرداخته و در مجموع کلیات این لایحه مورد تأیید است.

مقدمه

تالاب‌ها از مهمترین بسترهای مولد حیات و تنوع زیستی در جهان هستند. براساس برآورد مرکز نظارت و پایش محیط زیست جهانی، وسعت تالاب‌های جهان تقریباً ۶ درصد مساحت کره زمین را شامل می‌شود. متأسفانه به دلایل متعددی از قبیل کاهش حجم آب در اثر عوامل طبیعی و انسانی، ورود آلاینده‌های مختلف بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی به محیط‌های تالابی و عدم رعایت حریم زیست‌محیطی و اکولوژیکی تالاب‌ها، تغییر کاربری اراضی تالابی، عدم رعایت حقایق طبیعی محیط‌های طبیعی از سوی مجریان مختلف طرح‌های آبی، عدم ملاحظات زیست‌محیطی در اجرای پروژه‌های عمرانی و شکار و صید غیرمجاز و قاچاق، تالاب‌های کشور هم‌اکنون در معرض تهدیدات جدی قرار گرفته‌اند. به صورتی که در حال حاضر از ۲۲ سایت تالابی ثبت شده کشور در کنوانسیون رامسر، تالاب‌های «شورگل، یادگارلو و درگه سنگی»، «مجموعه تالاب انزلی»، «آلاگل، آماگل و آجی گل»، «شادگان، خورالامیه و خورموسی»، «نیریز و کمیجان»، «انتهای جنوبی هامون پوزک» و «هامون صابری و هامون هیرمند» در معرض تغییرات شدید اکولوژیکی و وضعیت بحرانی قرار گرفته‌اند.

تالاب‌ها بنا بر برخی از ویژگی‌ها، جزء مهمترین زیستگاه‌های حیات وحش هر کشور محسوب می‌شوند و از غنی‌ترین و پربازده‌ترین اکوسیستم‌های جهان به‌شمار می‌روند و از تنوع زیستی فوق‌العاده‌ای برخوردارند. ارزش اکولوژیکی تالاب‌ها ۱۰ برابر جنگل‌ها و ۲۰۰ برابر زمین‌های زراعی است. از نظر وسعت، تالاب‌ها نزدیک به ۶ درصد کره زمین را شامل می‌شوند.^۱

بر این اساس و نیز با توجه به فعل و انفعالات اساسی اکولوژیک تالاب‌ها به‌عنوان تنظیم‌کننده رژیم آب‌ها و به‌عنوان محل رشد نباتات بومی و زیستگاه حیوانات مخصوص و نیز با عنایت به اینکه عدم مدیریت تالاب‌ها و ضابطه‌گذاری آنها باعث ایجاد بحران‌هایی نظیر ریزگردها، آلودگی‌ها، حاد شدن کم آبی و برهم خوردن شرایط تالاب‌ها می‌شود، لازم است تدابیری اساسی در زمینه حفظ و احیای تالاب‌های کشور اتخاذ شود.

تعریف تالاب

تالاب محیطی است که عامل اصلی تشکیل‌دهنده محیط زیست جانوری و گیاهی آن آب است. تالاب‌ها معمولاً زمانی شکل می‌گیرند که گستره آب در سطح زمین یا در نزدیکی سطح باشد. به عبارت دیگر آب کم‌عمقی که پهنه‌ای از زمین را پوشانده باشد را تالاب می‌گویند. تعاریف و تعبیر مختلفی از اصطلاح تالاب در جهان رایج شده است که متداول‌ترین آنها تعریفی است که کنوانسیون جهانی

۱. گزارشات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۹.

حفاظت از تالابها (Ramsar-1971) به شرح زیر عنوان کرده است:

«مناطق پوشیده از مرداب، باتلاق، لجنزار یا آبگیرهای طبیعی و مصنوعی اعم از دائمی یا موقت که در آن آب‌های شور یا شیرین به صورت راکد یا جاری یافت می‌شود، از جمله شامل آبگیرهای دریایی که عمق آنها در پایین‌ترین حد جزر از ۶ متر تجاوز نکند».

نگاهی اجمالی به کنوانسیون رامسر

کنوانسیون بین‌المللی تالابها در ۱۳ بهمن‌ماه ۱۳۴۹ (دوم فوریه ۱۹۷۱) با هدف بررسی تالابها و تصمیم‌گیری برای حفاظت آنها در کشور ایران و در شهر رامسر تشکیل شد و نام خود را از این شهر ایران اقتباس کرد و به نام «رامسر» نامگذاری شد. براساس قوانین کنوانسیون، همه تالاب‌هایی که تحت حفاظت قرار می‌گیرند^۱ رامسر سایت نامیده می‌شوند. دفتر کنوانسیون تالابها در سوئیس است. طبق تقسیم‌بندی کنوانسیون رامسر، ۴۲ تپ تالاب در سه دسته اصلی «تالاب‌های ساحلی - دریایی»، «تالاب‌های داخل خشکی» و «تالاب‌های مصنوعی» در جهان وجود دارد.

کنوانسیون رامسر در سال ۱۹۷۵ جنبه قانونی یافت گرچه نام رسمی کنوانسیون «کنوانسیون تالاب‌های بین‌المللی به‌ویژه به‌عنوان زیستگاه پرندگان آبی» یا به اختصار «کنوانسیون تالابها (رامسر، ایران، ۱۹۷۱)» نوشته می‌شود، اما به «کنوانسیون رامسر» شهرت دارد. این کنوانسیون در ابتدا بر حفاظت و بهره‌برداری معقول از تالابها به‌خصوص برای فراهم ساختن زیستگاهی برای پرندگان آبی تأکید داشت، اما با گذشت زمان، کنوانسیون گستره نگرش خود را افزایش داده به نحوی که تمام ابعاد حفاظت و بهره‌برداری معقول و پایدار از تالابها را دربرمی‌گیرد و به همین دلیل نام کنوانسیون بعدها به «کنوانسیون حفاظت از تالابها» تغییر یافت.

وسعت تالاب‌های طبیعی جهان

حدود ۸۰ درصد کل تالاب‌های حوزه آسیا و اقیانوسیه در ۷ کشور اندونزی، چین، هند، پاپوای گینه‌نو، بنگلادش، ویتنام و میانمار قرار گرفته است که دامنه آن از یک هکتار تا ۳ میلیون هکتار متغیر است.^۲ برآوردهای دفتر مطالعات تالاب‌های آسیا نشان می‌دهد که سالیانه ۵۰۰ هزار هکتار و به‌عبارت دیگر هر دقیقه یک هکتار از تالاب‌های آسیا بر اثر تخریب شدید و یا خشکاندن آنها از بین می‌روند.^۳ کشور ما به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و زمین‌شناختی، از تعداد و تنوع بسیار بالایی

۱. Ramsar Site

۲. سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۹.

۳. همان.

اکوسیستم‌های تالابی برخوردار است. به طوری که از کل محیط تالابی تعریف شده بجز یک مورد، مابقی در ایران یافت می‌شود. بالغ بر ۲۷۰ تالاب در کشور ما وجود دارد که ۸۰ مورد آنها از وسعتی درخور توجه برخوردار هستند که می‌توانند در سطح بین‌المللی نیز مطرح باشند، اما تنها ۲۴ تالاب کشور در سایت رامسر به‌عنوان مهمترین تالاب‌های بین‌المللی به ثبت رسیده است، تالاب میانکاله، دریاچه پریشان، دریاچه ارومیه، دریاچه نیریز، مرداب انزلی، تالاب شادگان، هامون صابری و هیرمند، دریاچه قویی، هامون پوزک، شورگل، بندر کیشهر، امیرکلاویه، قوری گل، مجموعه آلاگل، آما گل و آجی گل، خوران، مجموعه رود شور، رود شیرین و رود میناب، رود گز و رود حرا، تالاب گاوخونی، خلیج گواتر، جزیره شیدور، تالاب گمیشان و تالاب فریدون‌کنار، تالاب‌های بین‌المللی ایران هستند.

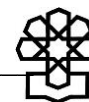
اهمیت اکولوژیکی و اقتصادی تالابها

امروزه ثابت شده است که اکوسیستم تالابها دارای ارزش‌های غیرقابل جایگزین هستند و جزء غنی‌ترین و پربازده‌ترین اکوسیستم‌های جهان به‌شمار می‌روند و از تنوع زیستی فوق‌العاده‌ای برخوردارند. تالابها نه تنها مواد آلاینده را تصفیه می‌کنند، بلکه در زنجیره غذایی همانند انباره‌ای از مواد غذایی عمل می‌کنند. تالابها به‌عنوان ذخیره‌گاه آب‌های طغیانی در جلوگیری از سیلاب‌ها نقش عمده‌ای را برعهده دارند ضمن اینکه در تأمین سوخت (چوب، زغال و پیت) برای جوامع انسانی و علوفه برای دام نقش ارزنده‌ای را ایفا می‌کنند. تالابها ضمن تلطیف هوا، با چشم‌اندازهای زیبا و دلفریب، جزء مهمترین منابع شکل‌گیری زمینه‌های تفرجگاهی و صنعت گردشگری به‌شمار می‌روند و از همه مهمتر، زیستگاه هزاران گونه منحصر به‌فرد از گیاهان و جانوران به‌ویژه پرنده‌گان مهاجر آبی، هستند. ارزش اکولوژیک تالابها ۱۰ برابر جنگل‌ها و ۲۰۰ برابر زمین‌های زراعی است. اکوسیستم تالابها، با تمام ویژگی‌های ارزشی و حیاتی با شکوه در طبیعت، تاکنون نه تنها آنچنان که باید مورد حمایت قرار نگرفته‌اند، بلکه مورد بی‌رحمانه‌ترین برخورد جوامع انسانی واقع شده‌اند.

اهمیت و نقش تالابها در پدیده‌های مرتبط با گرد و غبار

تالابها ارزش‌ها و خدمات زیادی را ارائه می‌دهند که تعدادی از آنها که به پدیده گرد و غبار مربوط می‌باشند، عبارتند از:

- تالابها کنترل‌کننده سیلاب‌های ویرانگر و رسوب رودخانه‌ها هستند.
- تالابها تنظیم‌کننده اقلیم محلی بوده و به‌عنوان تلطیف‌کننده هوا و به‌عنوان بادشکن عمل می‌کنند.

- تالابها با مرطوب نگاه داشتن سطح زمین نقش مهمی در کاهش شدت پدیده گرد و غبار و غلظت ریزگردها دارند.
- بسیاری از مواد زائد و بار آلودگی بیولوژیکی و شیمیایی آبهای سطحی توسط تالابها تثبیت و غیرفعال می‌شوند.
- تالابها نقش مهمی در تثبیت ازت و چرخه کربن بازی می‌کنند.

کلیاتی در مورد تالاب‌های کشور

فلات ایران که بیش از ۸۰ درصد مساحت کشور را دربرگرفته، تنوعی از چشم‌اندازهای کوهستانی، کوهپایه‌ای، دشتی و کویری و... را به وجود آورده است. همین ویژگی باعث شده که کشور ایران علیرغم قرار گرفتن در کمربند خشک و نیمه‌خشک جهان دارای میکرواقلیم‌های متنوعی باشد و از اقلیم‌های خیلی سرد تا خیلی گرم و خیلی مرطوب تا خیلی خشک در آن مشاهده گردد.

تنوع اقلیم، پستی و بلندی‌های فراوان، وجود دو دریای وسیع در شمال و جنوب کشور و گسترش وسیع تشکیلات زمین‌شناسی مربوط به دوران سوم زمین‌شناسی که اغلب شور هستند، باعث شده که انواع مختلفی از تالابها از جنگل‌های مانگرو و صخره‌های مرجانی گرفته تا دریاچه‌های کوهستانی و یا در دشت‌های شور کویری شکل بگیرند.

از طرفی ایران در مسیر دو کریدور اصلی مهاجرت پرندگان کره زمین قرار گرفته است، لذا اهمیت و نقش تالاب‌های ایران در پشتیبانی نظام طبیعی مهاجرت پرندگان بسیار زیاد است.

از ۴۲ نوع تالاب مشخص شده توسط کنوانسیون رامسر در سطح جهان بجز یک نوع تالاب یعنی تالاب‌های تند، بقیه در کشور ایران یافت می‌شوند که بیانگر تنوع بسیار زیاد تالاب‌های ایرانی است. همچنین تعداد تالاب‌های ایران به واسطه وسعت کشور بسیار زیاد و محدوده تغییرات ابعاد آنها بسیار وسیع است به طوری که وسعت آنها بین کمتر از چند هکتار تا بیش از ۵۰۰،۰۰۰ هکتار در نوسان است.

در این میان بیش از ۸۴ تالاب با اهمیت بین‌المللی شناسایی و مطالعه شده است که از بین آنها تاکنون ۳۵ تالاب در قالب ۲۴ عنوان، با مساحت کل ۱،۴۸۳،۲۴۷ هکتار، به کنوانسیون رامسر معرفی شده و مشمول مقررات این کنوانسیون گردیده‌اند.^۱

۱. ایران بنیانگذار کنوانسیون حفاظت از تالابها در سال ۱۹۷۱ میلادی است که در شهر رامسر تشکیل و به همین عنوان نیز شناخته می‌شود. آخرین وضعیت آمار ارائه شده توسط این کنوانسیون به شرح زیر است: ۱۶۳ کشور عضو، ۲۰۶۲ تالاب ثبت شده و ۱۹۷ میلیون هکتار مساحت کل تالاب‌های جهان.

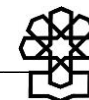
جدول ۱. لیست تهیه شده در کنوانسیون رامسر سایت‌های تالابی ۲۴ گانه ایران

ردیف	عنوان تالاب	سال ثبت	استان	مساحت (هکتار)
۱	آلاکل، اولماگل و آجی گل	۱۳۵۴	گلستان	۱۴۰۰
۲	امیر کلایه	۱۳۵۴	گیلان	۱۲۳۰
۳	انزلی	۱۳۵۴	گیلان	۱۵۰۰۰
۴	بندرکیاشهر و سفیدرود	۱۳۵۴	گیلان	۵۰۰
۵	دلتای رود گز و رود حرا	۱۳۵۴	هرمزگان	۱۵۰۰۰
۶	دلتای رود شور، شیرین و میناب	۱۳۵۴	هرمزگان	۴۵۰۰۰
۷	گاوخونی	۱۳۵۴	اصفهان	۴۳۰۰۰
۸	دهانه جنوبی هامون پوزک	۱۳۵۴	سیستان و بلوچستان	۱۰۰۰۰
۹	هامون صابری و هیرمند	۱۳۵۴	سیستان و بلوچستان	۵۰۰۰۰
۱۰	خوران	۱۳۵۴	هرمزگان	۱۰۰۰۰۰
۱۱	قوری گل	۱۳۵۴	آذربایجان شرقی	۱۲۰
۱۲	کپی	۱۳۵۴	آذربایجان غربی	۱۲۰۰
۱۳	ارومیه	۱۳۵۴	آذربایجان غربی	۴۸۳۰۰۰
۱۴	ارژن و پریشان	۱۳۵۴	فارس	۶۲۰۰
۱۵	میانکاله، لپوی زاغمرز و خلیج گرگان	۱۳۵۴	مازندران	۱۰۰۰۰۰
۱۶	نیریز و کمجان	۱۳۵۴	فارس	۱۰۸۰۰۰
۱۷	شادگان	۱۳۵۴	خوزستان	۴۰۰۰۰۰
۱۸	شورگل، یادگارلو و دورگه سنگی	۱۳۵۴	آذربایجان غربی	۲۵۰۰
۱۹	هور باهو گواتر	۱۳۷۸	سیستان و بلوچستان	۱۰۰۰۰
۲۰	شیدور	۱۳۷۸	سیستان و بلوچستان	۱۰۰۰۰
۲۱	گمیشان	۱۳۸۰	گلستان	۱۷۷۰۰
۲۲	فریدونکنار و از باران	۱۳۸۲	مازندران	۵۴۲۷
۲۳	چغاخور	۱۳۸۹	چهارمحال و بختیاری	۱۵۰۰
۲۴	کانی برازان	۱۳۸۹	آذربایجان غربی	۶۰۰

مأخذ: وزارت نیرو، ۱۳۹۱.

تحلیل و بررسی وضعیت تالاب‌های کشور

یافته‌های حاصل از بررسی وضعیت ۸۴ تالاب مهم و مطالعه شده کشور (سال ۱۳۹۱) نشان می‌دهد که تعداد ۳۱ تالاب، به تدریج تمام یا قسمتی از مساحت مرطوب خود را از دست داده و به منشأ انتشار گرد و غبار تبدیل شده‌اند. همان‌گونه که در جدول ۲ جزئیات این بررسی ارائه شده است، در مجموع حدود ۵۸ درصد مساحت کل این تالاب‌ها از بین رفته و بستر آنها به خاک و نمک تبدیل شده است و به همین دلیل برخی از این تالاب‌ها از فهرست کنوانسیون رامسر خارج و یا در حال خارج شدن هستند.

جدول ۲. مشخصات تالاب‌های بحرانی و شکننده کشور

اهمیت جهانی (*) اهمیت منطقه‌ای (**) اهمیت ملی (***)	استان	عنوان منطقه تحت مدیریت	عنوان بین‌المللی	مساحت خشک‌شده		مساحت کل ha	نام تالاب	ردیف
				ha	%			
***	آذربایجان غربی		رامسر، ذخیره گاه	۲۸۹۸۰۰	۶۰	۴۸۳۰۰۰	دریاچه ارومیه	۱
***	آذربایجان غربی		رامسر	۲۲۵	۹۰	۲۵۰	تالاب یادگارلو	۲
***	آذربایجان غربی		رامسر	۷۶	۲۰	۳۸۰	دورگه سنگی	۳
*	آذربایجان شرقی	شکار ممنوع		۱۶۰۰۰	۴۰	۴۰۰۰۰	تالاب قره قشلاق	۴
***	گلستان		رامسر	۷۵۰	۳۰	۲۵۰۰	تالاب آلاگل	۵
***	گلستان		رامسر	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	تالاب آلماتل	۶
***	گلستان		رامسر	۱۹۲	۶۰	۳۲۰	تالاب آجی گل	۷
**	اردبیل	شکار ممنوع		۲۴۰۰	۸۰	۳۰۰۰	آبگیرهای دشت مغان	۸
*	خراسان	شکار ممنوع		۲۴	۶۰	۴۰	تالاب گل بی بی	۹
*	کرمان	شکار ممنوع		۲۸۰۰۰۰	۱۰۰	۲۸۰۰۰۰	تالاب جازموریان	۱۰
*	کرمانشاه	شکار ممنوع		۹۰	۲۰	۴۵۰	تالاب هشیلان	۱۱
*	همدان	شکار ممنوع		۹۰	۲۰	۴۵۰	تالاب آق گل	۱۲
*	مرکزی	شکار ممنوع		۵۳۲۰	۵۰	۱۰۶۴۰	تالاب میقان	۱۳
*	تهران	منطقه حفاظت شده		۲۵۶	۸۰	۳۲۰	تالاب بند علیخان	۱۴
**	خوزستان	پناهگاه و منطقه حفاظت شده		۴۷۶۱	۳۰	۱۵۸۷۳	تالاب دز	۱۵
**	خوزستان	پناهگاه و منطقه حفاظت شده		۵۲۱۱	۴۰	۱۳۰۲۷	تالاب کرخه	۱۶
**	خوزستان	شکار ممنوع		۷۵۰	۳۰	۲۵۰۰	تالاب کارون	۱۷
**	خوزستان	شکار ممنوع		۱۲۰۰۰	۴۰	۳۰۰۰۰	تالاب سوسنگرد	۱۸
***	خوزستان	پناهگاه حیات وحش	رامسر	۸۴۷۵۰	۳۰	۲۸۲۵۰۰	تالاب شادگان	۱۹
**	خوزستان	شکار ممنوع		۷۵۰۰	۳۰	۲۵۰۰۰	تالاب هورالعظیم	۲۰
*	خوزستان	شکار ممنوع		۱۲۵۰	۵۰	۲۵۰۰	تالاب میانگران	۲۱

اهمیت جهانی (*) اهمیت منطقه‌ای (**) اهمیت ملی (***)	استان	عنوان منطقه تحت مدیریت	عنوان بین‌المللی	مساحت خشک‌شده		مساحت کل ha	نام تالاب	ردیف
				ha	%			
***	سیستان و بلوچستان	منطقه حفاظت شده	رامسر	۱۵۰۲۱۰	۹۰	۱۶۶۹۰۰	هامون صابری و هیرمند	۲۲
***	سیستان و بلوچستان	منطقه حفاظت شده	رامسر	۸۰۰۰	۸۰	۱۰۰۰۰	هامون پوزک	۲۳
**	بوشهر	منطقه حفاظت شده		۸۲۶	۲۰	۴۱۳۰	تالاب نای بند	۲۴
***	فارس	پارک ملی و پناهگاه حیات وحش	رامسر	۸۱۹۰۰	۸۰	۱۳۶۵۰۰	تالاب نی‌ریز (بختگان)	۲۵
*	فارس	شکار ممنوع		۱۴۰	۴۰	۳۵۰	تالاب کافتی	۲۶
*	فارس	شکار ممنوع		۱۴	۲۰	۷۰	دریاچه‌های هفت برم	۲۷
***	فارس	منطقه حفاظت شده	رامسر، ذخیره‌گاه	۱۷۶۰	۸۰	۲۲۰۰	تالاب ارژن	۲۸
***	فارس	منطقه حفاظت شده	رامسر، ذخیره‌گاه	۳۷۶۰	۱۰۰	۴۷۰۰	تالاب پریشان	۲۹
*	فارس	شکار ممنوع		۱۲۹۶۰	۶۰	۲۱۶۰۰	تالاب مهارلو	۳۰
***	اصفهان	منطقه حفاظت شده	رامسر	۴۲۸۴۰	۱۰۰	۴۷۶۰۰	تالاب گاوخونی	۳۱
				۱۰۴۶۹۵۵	۵۷/۸	۱۵۸۶۹۰۰	جمع	

مأخذ: همان.

عوامل ناپایداری تالاب‌ها در کشور

درخصوص ماهیت عوامل ناپایداری اکوسیستم‌های تالابی باید اذعان داشت که واقع شدن تالاب‌ها در پست‌ترین نقاط حوضه‌های آبخیز باعث شده که هرگونه عملکرد مثبت یا منفی در بالادست اثر خود را روی تالاب‌ها بگذارد و به همین دلیل «تالاب‌ها آینه تمام نمای عملکرد ما در حوضه‌های آبخیز می‌باشد».

تنوع فعالیت‌های انسانی در حوضه‌های آبخیز به قدری زیاد و از نظر تأثیرگذاری پیچیده است که شاید نتوان با شفافیت سهم هر کدام را در سرنوشت تالاب مشخص ساخت. این فعالیت‌ها هم در بخش دولتی و هم در بخش غیردولتی جریان دارد و علاوه بر وابسته بودن به برنامه‌های توسعه دولت، به سایر عوامل نظیر مناسبات اجتماعی، وضعیت اقتصادی مردم، ویژگی‌های فرهنگی و حتی سیاسی بستگی دارد. اگر در این میان، حکم‌فرمایی خشکسالی را نیز در نظر بگیریم، معادله مدیریت تالاب‌ها پیچیده‌تر می‌شود.

در حال حاضر تالاب‌های کشور از برخی مشکلات و تنش‌های محیطی رنج می‌برند که در برخی از موارد حتی کارکردهای اصلی آنها که حمایت از تنوع زیستی است نیز خدشه دار می‌شود و این خسارت بزرگ مادی و معنوی به کشور وارد می‌کند. براساس مطالعات بانک جهانی که در سال ۲۰۰۲ میلادی هزینه خسارت ناشی از تخریب تالاب‌های کشور برابر با ۳۵۰ میلیون دلار آمریکا (معادل ۲۸۰۰ میلیارد ریال) بوده است.

تالاب‌ها به دلیل واقع شدن در پست‌ترین نقاط حوضه‌های آبخیز، معمولاً تحت تأثیر اغلب تغییرات و تحولات بالادست قرار می‌گیرند، بنابراین با انواع مشکلات دست به گریبان هستند که بارزترین آنها عبارتند از:

- الف) افزایش بی‌رویه سطح زیرکشت اراضی حوضه‌های آبریز بالادست، دریاچه‌ها و تالاب‌ها،
- ب) کاهش آب ورودی به تالاب‌ها از منابع آب سطحی و زیرزمینی حوضه آبخیز و دشت‌های اطراف تالاب‌ها (عدم تأمین حقایق زیست‌محیطی تالاب‌ها) به ویژه در اثر اجرای پروژه‌های سدسازی و انتقال بین‌حوضه‌ای،
- ج) اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی بزرگ مثل راهسازی، پتروشیمی، پالایشگاه، فرودگاه، خطوط انتقال نیرو و... در محدوده‌های اثرگذار تالاب‌ها،
- د) ورود انواع آلاینده‌های بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی گسیل شده از مزارع کشاورزی، شهرها و آبادی‌ها و صنایع و رسوبات ناشی از فرسایش خاک بالادست تالاب‌ها،
- ه) شکار و صید غیرمجاز و بی‌رویه و برداشت علوفه و سایر محصولات تالابی، بیش از حد توان تجدیدپذیری تالاب،
- و) تغییر کاربری اراضی تالابی برای امور کشاورزی و...،
- ز) راهیابی گونه‌های غیربومی و مهاجم به تالاب‌ها،

ح) تغییر اقلیم و خشکسالی حاکم بر کشور که کاهش بارش‌ها، تغییر الگوی بارش از برف به باران و افزایش دما را سبب شده است.

مشکلات فوق‌الذکر در واقع جنبه‌های بروز یافته‌ای از مجموعه‌ای از موانع ریشه‌ای مدیریت غیرخردمندانه تالاب‌ها در کشور هستند که لازم است برای فائق آمدن بر این مشکلات، ابتدا برای تثبیت و پایداری تالاب‌ها چاره‌جویی شود. فهرست موانع ریشه‌ای ناپایداری زیست‌بوم‌های تالابی کشور عبارتند از:

- الف) ساختار مدیریتی موجود تالاب‌ها که متولی اصلی آنها دستگاه‌های دولتی است، برای حمایت از میلیون‌ها هکتار تالاب در کشور نارسا و غیراقتصادی است،
- ب) قوانین و مقررات جاری پشتوانه اجرایی لازم برای حفظ و حمایت از تالاب‌ها را فراهم نکرده است،
- ج) بهره‌وری پایین بخش کشاورزی، به‌ویژه در راندمان مصرف آب کشاورزی (که با وجود مصرف بالا، از راندمان مطلوبی برخوردار نیست)،
- د) خصلت‌های نادرست فرهنگی از جمله منفعت‌طلبی خسارت‌بار که با تصرف کردن اراضی تالابی، شکار و صید غیرمجاز، آلوده کردن تالاب و... نمود پیدا می‌کند،
- ه) فقدان سازوکارهای کافی برای هماهنگی بین بخشی در دستگاه‌های دولتی مسئول و همچنین بین سایر ذینفعان و استفاده‌کنندگان از منافع تالاب‌ها،
- و) فقر اقتصادی و فقر فرهنگی.

عوامل اقتصادی و تغییرات کاربری اراضی در محیط‌های تالابی و حریم آنها

مثال بارز تغییر کاربری بی‌ضابطه در محیط‌های تالابی کشور، گسترش کشاورزی در حاشیه تالاب انزلی، مزارع پرورش ماهی در داخل پارک ملی، سایت بوجاق کیاشهر، توسعه بندر نفتی امیرآباد در جوار تالاب میانکاله و لپوزاغ مرز، عبور جاده میان‌گذر دریاچه ارومیه و کنارگذر انزلی و بسیاری موارد دیگر است.

طرح‌های توسعه

در سال‌های اخیر تحولات عمیقی در نظام اقتصادی، اجتماعی کشور به وجود آمده که توسعه سریع را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. عمده این تحولات عبارتند از:

- رشد جمعیت؛ به طوری که در طی ۳۰ سال گذشته جمعیت کشور بیش از دو برابر شده است،
- تغییر الگوی پراکنش جمعیت شهری و روستایی؛ به طوری که نسبت جمعیت شهری به روستایی را به حدود ۷۵ درصد رسانده است (سرشماری عمومی سال ۱۳۹۰)،

- تغییر الگوی مصرف و ارتقای سطح زندگی مردم و پیدایش نیازهای جدید،

- افزایش رشد صنعتی و کشاورزی.

پروژه‌های متعدد توسعه در بخش‌های وسیعی از کشور در حال اجراست و بخش زیادی از آنها تالاب‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از جمله این پروژه‌ها، حفاری‌های نفتی در خشکی و دریا مثل پروژه اکتشاف نفت در تالاب شادگان، پروژه استخراج نفت دشت آزادگان که تالاب هورالعظیم را با چالش مواجه ساخته است، توسعه پالایشگاه‌ها و پتروشیمی و سایر صنایع سنگین در جوار تالاب‌ها نظیر توسعه پارس جنوبی در کنار پارک ملی خلیج نایبند، بندر نفتی و پالایشگاه امیرآباد در همسایگی لپوزاغ مرز و میانکاله، فولاد خوزستان در جوار تالاب شادگان، عبور جاده‌ها و راه‌آهن و سایر پروژه‌های خطی مثل میان‌گذر دریاچه ارومیه، کنارگذر انزلی و انتقال آب در تالاب هشیلان کرمانشاه، پروژه‌های بخش کشاورزی مانند توسعه کشت و صنعت‌های نیشکر در بالادست تالاب شادگان، افزایش بی‌رویه سطح زیرکشت در حوضه آبریز دریاچه ارومیه و پرورش ماهیان خاویاری در درون تالاب بوجاق کیشهر و بالاخره پروژه‌های آبی مثل سدسازی‌ها و انتقال آب بین حوزه‌ای که به جرئت می‌توان گفت که بیشترین تأثیر را در تغییر وضعیت هیدرولوژیکی و اکولوژیکی تالاب‌های کشور داشته‌اند.

پروژه‌های سدسازی

هرچند سدسازی در اقلیم‌های خشک و نیمه‌خشک که طبیعتاً دارای بارش‌های کم و اغلب موقت و فصلی هستند، راهکاری برای ذخیره آب برای فصول خشک و تأمین انرژی به حساب می‌آید، اما کم‌توجهی به مسائلی نظیر تشدید تبخیر از سطوح آبی سدها، انتخاب نادرست ساختگاه سد، کم‌توجهی به آثار زیست‌محیطی آنها مخصوصاً آثار منفی عدم تخصیص حقبه‌های زیست‌محیطی پایین‌دست، فقدان مشارکت جوامع بومی و اثرپذیر در تصمیم‌گیری در مورد پروژه‌های سدسازی و فقدان توجه اقتصادی با توجه به ارزش‌های منابع زیست‌بوم این پروژه‌ها را به یکی از اصلی‌ترین تضعیف‌کننده زیست‌بوم‌های تالابی و رودخانه‌ها تبدیل کرده است.

در حال حاضر علیرغم اینکه تقریباً بر روی تمام رودخانه‌های دائمی کشور سد احداث شده و محیط زیست کشور به‌ویژه تالاب‌ها و رودخانه‌ها به‌شدت تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، ولی متأسفانه مدیریت منابع آب کشور کماکان با مشکلات جدی از جمله تأمین آب با توجه به رشد جمعیت، عدم توازن بین تأمین و مصرف آب (در بخش‌های مختلف نیازهای انسانی، کشاورزی و محیط زیست)، افزایش آلودگی منابع آب و کاهش پتانسیل بهره‌برداری از منابع آب و پیدایش بحران‌های عمومی آب در مقیاس ملی و منطقه‌ای مواجه است و عملاً راهبرد توسعه سدسازی در ایران افق روشنی در زمینه مدیریت آب کشور نشان نمی‌دهد. تقویت قنات‌ها و ذخیره آب در زیرزمین به‌جای سطح زمین و جلوگیری از تبخیر و سایر روش‌های پایدار مهار، هدایت و ذخیره‌سازی سیلاب‌های فصلی همگی

راهبردهای سازگار با شرایط اقلیمی و اقتصادی اجتماعی کشور بودند که متأسفانه با فرصت‌سوزی‌های فراوان بخشی از این مزیت‌ها، بخش زیادی از قابلیت‌های خود را از دست داده‌اند، از جمله دانش سنتی قنات که کم‌کم به فراموشی سپرده شده و این دانش بومی تقویت، احیا و بهنگام‌سازی نشده است. متأسفانه در حال حاضر سالیانه ۵ میلیارد مترمکعب از آب تجدیدپذیر کشور در دریاچه‌های پشت سدها تبخیر می‌شوند (معادل ۲۰ برابر حجم مخزن سد امیرکبیر کرج) و این در حالی است که ساخت شتابزده سدها پیش از مطالعات جامع آبخیزها و اجرای برنامه‌های کاهش فرسایش و رسوب موجب کاهش امر مفید سدها و پرشدن زود هنگام مخزن سد با رسوبات شده‌اند. مثال بارز این نوع نقیصه رسوبات انباشته شده در پشت سد سفیدرود است که حجم زیاد رسوبات وارده، عمر مفید آن را ۳۰ سال کاهش داده است.

شاید بتوان مهمترین چالش سدسازی با زیست‌بوم‌های تالابی کشور را عدم رعایت حقایق تالاب‌ها از آب مهار شده در پشت سدها دانست. مثال‌های بارز این چالش‌ها در حال حاضر خشک شدن تالاب‌های گاوخونی در پایین دست زاینده‌رود، دریاچه ارومیه، بختگان در پایین دست رودخانه‌های کر و سیوند، هامون جازموریان در حوزه رودخانه جیرفت، تالاب شادگان در پایین دست رودخانه مارون و بسیاری از تالاب‌های دیگر مثل پریشان در فارس، آلاگل در گلستان، هامون‌ها در سیستان، هورالعظیم در خوزستان و... است.

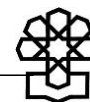
طرح‌های انتقال آب بین حوزه‌ای

طرح‌های انتقال آب بین حوزه‌ای، پروژه‌هایی هستند که زیست‌بوم‌های آبی و خشکی را در هر ۳ مرحله برداشت، انتقال و مصرف تحت تأثیر قرار می‌دهد. هرچند این نوع پروژه‌ها در برخی از مناطق جهان به‌ویژه در کشور چین اجرا شده‌اند، ولی نتایج ناشناخته و عمیق این نوع پروژه‌ها باعث شده که این سیاست‌ها در راهبردهای مدیریت منابع آب به‌عنوان آخرین دستاویزها مورد استفاده قرار گیرد.

در کشور تعداد ۱۹ پروژه درجه یک (اصلی) انتقال آب اجرا شده یا در حال اجرا و مطالعه است که مجموعاً ۴۵۹۳ میلیون مترمکعب آب را منتقل خواهند کرد.^۱ تقریباً تمامی این پروژه‌ها از مبدأ مناطق کوهستانی و پرآب زاگرس و البرز به مقصد فلات مرکزی ایران است که منطقه‌ای خشک کم‌آب می‌باشد.

بارزترین آثار طرح‌های انتقال آب بین حوزه‌ای کشور در حوزه کارون دیده شده است، به طوری که انتقال‌های متعدد غیراصولی آب از این حوزه موجب شد آورد سالیانه کارون کاهش یابد.

تحلیل‌های کارشناسی نشان می‌دهد که فقدان نگرش زیست‌بومی و حوزه‌ای در برنامه‌های مدیریت منابع آب موجب شده که برداشت آب در بالادست حوضه‌ها می‌تواند باعث اخلاص در زیست‌بوم

رودخانه کارون (به علت تغییر در حجم، دما و شوری آب) شود. در اغلب پروژه‌های انتقال آب، تونل‌ها و کانال‌های حفر شده در طول مسیر بسیاری از سفره‌های آب زیرزمینی را تخریب کرده‌اند و آبدهی آنها را کاهش می‌دهند. نکته مهم در حوزه مقصد پروژه‌های انتقال آب این است که براساس اصول آمایش سرزمین و توسعه پایدار، ظرفیت برد و توان طبیعی سرزمین مهمترین پارامتر محدودکننده و جهت‌دهنده توسعه در مناطق مختلف به حساب می‌آید. بنابراین در مناطق خشک نه تنها کمبود بارش، بلکه شدت تبخیر، خاک نارس و اغلب شور عوامل محدودکننده اصلی هستند و این ساده‌انگاری است که صرفاً با تأمین آب در این مناطق، ظرفیت برد را افزایش داد.

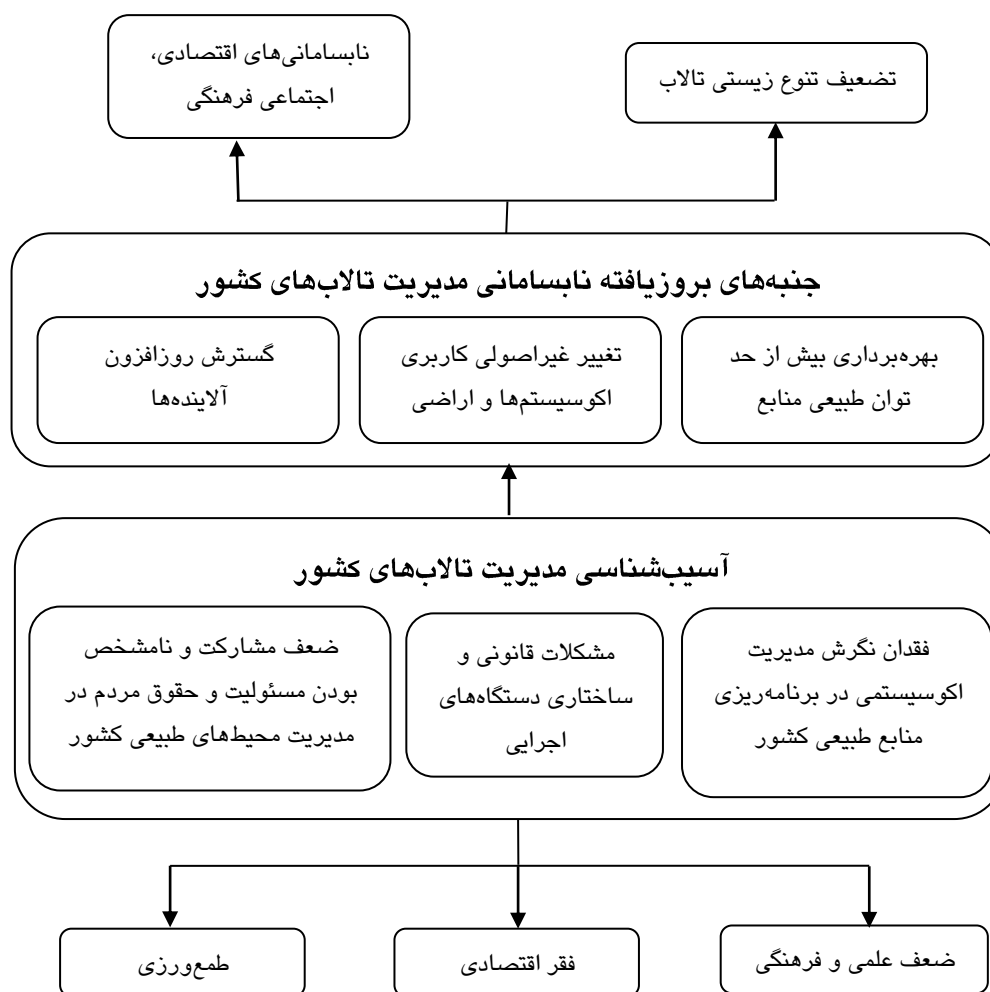
البته این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که بیش از ۹۰ درصد آب‌های مهار شده در کشور صرف کشاورزی می‌شود که متأسفانه بهره‌وری مناسبی نداشته و بخش چشمگیری از آب‌های ارزشمند مهار شده در فرآیندهای مختلف کشاورزی نظیر نوع و نحوه آبیاری، الگوی کشت، وضعیت انبارداری و بازاریابی و انتخاب واریته‌های مورد استفاده و... هدر می‌رود. بنابه اظهار کارشناسان میزان بهره‌وری آب در بخش کشاورزی در ایران حدود ۳۰ درصد است که اگر حتی این عدد را بدبینانه نیز در نظر بگیریم، باز از متوسط جهانی یعنی حدود ۵۰ درصد فاصله زیادی داریم و این درحالی است که ایران یکی از مهمترین قطب‌های کشاورزی دنیا به حساب می‌آید.

در حال حاضر اصلی‌ترین رقیب تالاب‌ها برای استفاده از آب‌های سطحی و زیرزمینی بخش کشاورزی است، به طوری که در دشت‌های حاشیه‌ای اغلب تالاب‌ها افت آب زیرزمینی وجود داشته و تالاب‌ها را با چالش جدی کمبود آب مواجه می‌سازند. برای مثال ۷۰ درصد دشت‌های دریاچه ارومیه از نظر برداشت آب زیرزمینی بیلان منفی داشته و برای برداشت بیش از این ممنوعه اعلام شده‌اند. همه حوزه‌های اصلی با بیلان منفی مواجه بوده و مجموعاً نزدیک به ۷ میلیارد مترمکعب کسری را نشان می‌دهند. در این میان شدت بحران در حوزه دریاچه ارومیه بیش از سایر حوزه‌ها بوده و به تنهایی نزدیک به نیمی از کسری مخزن آب‌های زیرزمینی را به خود اختصاص داده است.

عوامل مدیریتی تالاب‌ها

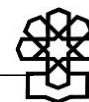
با توجه به عوامل پیش‌گفته در این فصل، چنین می‌توان نتیجه گرفت که مدیریت تالاب‌ها با پیچیدگی مضاعفی مواجه است. برای دستیابی به نقاط قوت و ضعف مدیریت تالاب‌ها در کشور ابتدا لازم است مشکلات و موانع موجود را که در بخش‌های قبلی نیز به تفصیل به آنها پرداخته شده است جمع‌بندی و تحلیل نمود. نمودار ۱ مشکلات مدیریت تالاب‌های کشور را برسان یک درخت نشان می‌دهد. در این درخت ریشه مشکلات، فقر اقتصادی، ضعف علمی و فرهنگی و طمع‌ورزی تشخیص داده شده و محصول نهایی آن نه تنها تضعیف تنوع‌زیستی تالاب‌های کشور، بلکه نابسامانی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوده است.

نمودار ۱. مشکلات تالاب‌های ایران

در مقیاس و معیارهای مدیریتی شاید بتوان محورهای زیر را به‌عنوان موانع عمده تضعیف‌کننده مدیریت خردمندانانه تالاب‌ها برشمرد:

- مشکلات ناشی از ضعف قوانین و مقررات حمایتی که اغلب از بهنگام نبودن قوانین با توجه به جایگزینی رویکردهای نوین به‌جای روش‌های سنتی مدیریتی بروز می‌کند،
- وجود قوانین و مقررات موازی که همزمان تعاریف موازی و گاهاً متناقض از یک موضوع تالابی و یا اعطای مسئولیت‌های موازی برای یک موضوع خاص به دستگاه‌های مختلف ارائه می‌دهد،
- وجود ساختارهای متعدد و ناهماهنگ تصمیم‌گیر در دستگاه‌های دولتی و سایر ارگان‌ها،
- اجرای تصمیمات خارج از برنامه و بدون ارزیابی کامل پیامدهای آن،
- فقدان سازوکار اخذ نظر مشارکتی مردم و به‌ویژه ذینفعان تالاب در زمان تنظیم مقررات و اجرای برنامه‌ها و پروژه‌ها،

- فقدان سازوکارهای مناسب سنجش ارزش اقتصادی منابع زیست‌بوم به‌ویژه در هنگام تنظیم بیان اقتصادی پروژه‌های توسعه،
- کمبود تخصص‌های مورد نیاز تالاب‌ها در میان مدیران و کارشناسان و سایر تصمیم‌گیران،
- وجود ساختارهای سازمانی ناکافی و ناکارآمد مسئول در زمینه تالاب‌ها،
- کمبود ارتباط روشمند با سازمان‌های تخصصی بین‌المللی،
- ناکارآمدی سیستم پشتیبانی مالی پروژه‌های تالابی و کمبود منابع مالی لازم،
- فقدان برنامه منسجم و بلندمدت و رویکرد به برنامه‌های کوتاه‌مدت و زودبازده،
- ناکارآمدی نظام‌های نظارتی و فقدان شاخص‌های معتبر ارزیابی میزان دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده.

بررسی سابقه اقدامات صورت گرفته توسط مجلس در خصوص احیای تالاب‌ها

تا به حال در مجلس شورای اسلامی، رایزنی در قالب کمیسیون‌های تخصصی، فراکسیون محیط زیست، سؤال از وزیر و مسئولین اجرایی و نطق‌های قبل از دستور صورت گرفته است که در راستای تلاش نمایندگان، طرح «انتقال آب برای نجات دریاچه ارومیه از خشک شدن» در مردادماه ۱۳۹۰ تقدیم مجلس شد.

ارزیابی این طرح توسط مرکز پژوهش‌های مجلس نشان داد که طرح فوق دارای توجیه فنی، اقتصادی و اجتماعی کافی نیست.^۱

در ادامه در پاییز سال ۱۳۹۰، پس از تشکیل کارگروه در مرکز پژوهش‌ها طرح پیشنهادی زیر با عنوان «مدیریت تالاب‌های کشور با تأکید بر دریاچه ارومیه» تهیه و جهت تصویب به مجلس ارائه شد که به دلیل نزدیکی به پایان کار دوره هشتم مجلس، مورد توجه کافی واقع نشد.

در آبان‌ماه ۱۳۹۱ این بار نمایندگان مجلس طرح «نجات و احیای دریاچه‌ها و تالاب‌های کشور» را با قید دو فوریت در صحن علنی مجلس مطرح کردند که فقط یک فوریت آن به تصویب رسید: و در نهایت با تغییر دولت، دولت جدید (تدبیر و امید) این طرح (با تغییرات بسیار زیاد) را در قالب لایحه تقدیم مجلس کرد و در مجلس نهم مورد بررسی قرار گرفت ولی به نوبت صحن علنی مجلس نرسید.

۱. اظهارنظر کارشناسی در مورد طرح انتقال آب برای نجات دریاچه ارومیه از خشک شدن، دفتر مطالعات زیربنایی، شماره مسلسل ۱۱۰۵۱، مهرماه ۱۳۹۰.

اظهار نظر کارشناسی در خصوص لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور

در تیرماه ۱۳۹۵ دولت لایحه «حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور» را به منظور بررسی در کمیسیون‌های تخصصی تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد.

مقدمه توجیهی

تالاب‌ها در زمره ارزشمندترین زیست‌بوم‌های کشور قلمداد می‌شوند، زیستگاه‌های حیاتی و متنوعی که نقش مهمی در بقای گونه‌های بیشماری از گیاهان و جانوران وابسته به خود دارند و عدم مدیریت تالاب‌ها و ضابطه‌گذاری آنها باعث ایجاد بحران‌هایی جدی نظیر پدیده ریزگردها، آلودگی هوا، حاد شدن کم‌آبی و برهم خوردن شرایط اکولوژی تالاب می‌شود. متأسفانه تالاب‌ها به علت مجموعه‌ای از عوامل طبیعی و انسانی خسارت‌های زیادی را متحمل شده‌اند. با توجه به بحران‌های خشکسالی، استفاده بی‌رویه از آب تالاب‌ها و زهکشی و خشک کردن اراضی باتلاقی و تبدیل آنها به اراضی کشاورزی و یا جلوگیری از انتقال آب دریاچه‌ها و وارد شدن آسیب‌های جبران‌ناپذیر به برخی از دریاچه‌ها و تالاب‌ها و به منظور رفع خلأهای قانونی موجود در حفاظت و مدیریت تالاب‌ها، لایحه زیر برای طی تشریفات قانونی تقدیم می‌شود:

لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور

ماده (۱)

هرگونه بهره‌برداری و عملیات عمرانی، معدنی، صنعتی، کشاورزی، اقتصادی در بستر تالاب‌ها مستلزم رعایت ضوابط پایداری تالاب‌ها می‌باشد.

ضوابط پایداری تالاب‌ها ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۲)

اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف از این ماده علاوه بر توقف فعالیت و جبران خسارت وارده پس از اقامه دعوی توسط سازمان حفاظت محیط زیست حسب تشخیص مرجع قضایی به پرداخت جریمه به میزان ۳ تا ۵ برابر خسارت وارده و در صورت تکرار علاوه بر جبران خسارت به پرداخت جریمه به میزان ۶ تا ۸ برابر خسارت وارده محکوم می‌شوند. نحوه تعیین خسارت وارده و جرائم موضوع این ماده به پیشنهاد سازمان به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. همچنین جرائم و خسارت نقدی یاد شده هر سه سال یکبار براساس نرخ تورم سالیانه اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی توسط هیئت وزیران تعدیل می‌گردد.

تبصره - درآمدهای ناشی از اجرای وصول جرائم و خسارات موضوع این قانون طی ردیف درآمدی جداگانه که در قانون بودجه هر سال مشخص خواهد شد به حساب خزانه واریز و معادل صد درصد (۱۰۰٪) آن با پیش‌بینی در قوانین بودجه سنواتی به‌منظور جبران خسارت وارده و حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌ها در اختیار صندوق ملی محیط زیست قرار می‌گیرد.

ماده (۳)

سازمان حفاظت محیط زیست در اجرای این قانون، از پرداخت هزینه دادرسی معاف می‌باشد.

ارزیابی کلی لایحه

۱. مفاد لایحه دربرگیرنده عنوان لایحه نیست.
۲. در ماده (۱) لایحه، تعیین ضوابط پایداری تالاب‌ها که هرگونه بهره‌برداری و عملیات عمرانی، معدنی، صنعتی، کشاورزی، اقتصادی در بستر تالاب‌ها مستلزم رعایت آن است برعهده سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی گذاشته شده است و باید تهیه و به تصویب هیئت وزیران برسد. با توجه به اینکه ضوابط مذکور درصدد قاعده‌گذاری بر نحوه بهره‌برداری و ... هستند لذا واگذاری تعیین آن به نهاد دیگری غیر از مجلس شورای اسلامی مغایر اصل هشتادوپنجم قانون اساسی است.
۳. در طرح قبلی (سال ۱۳۹۱) تغییر کاربری اراضی واقع در بستر و حریم کیفی تالاب‌ها ممنوع اعلام شده بود درحالی‌که در لایحه جدید با تغییرات صورت گرفته به نوعی آن ماده حذف شده است.
۴. تنها موضوع قانونی باقیمانده از موضوعات مطرح در طرح‌های قبلی در این لایحه فقط به بستر تالاب اشاره دارد در صورتی‌که حوضه آبریز و حریم تالاب اثرگذار در روی اکوسیستم تالاب می‌باشد.
۵. مواردی مانند سدها، چاه‌های غیرمجاز و... که مرتبط با بحث حفاظت و مدیریت و احیای تالاب می‌باشند کلاً در لایحه دیده نشده است.
۶. با توجه به سابقه قانونی موجود در مورد پیوستن ایران به کنوانسیون مربوط به تالاب‌های مهم بین‌المللی، بسیار مناسب بود که حداقل در مقدمه توجیهی لایحه به این سابقه اشاره می‌شد.
۷. با توجه به اینکه محور اصلی لایحه حاضر حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور است لازم است در این لایحه در ابتدا ماده‌ای به تعریف برخی واژگان و کلمات اساسی (مانند تالاب، ضوابط پایداری) اختصاص یابد. البته درخصوص تالاب‌ها تعریفی در ماده (۱) کنوانسیون رامسر ارائه شده است^۱ که به‌نظر می‌رسد حتی در صورت عدم ارائه تعریفی در این زمینه می‌تواند همان ملاک عمل قرار گیرد، ولی با توجه به اینکه تعریف ارائه شده در ماده مذکور حوزه وسیعی را دربرمی‌گیرد، لذا باید برای رفع

۱. ماده (۱) - از لحاظ کنوانسیون حاضر، تالاب‌ها شامل مرداب‌ها و باتلاق‌ها و لجنزارها یا آب‌های طبیعی یا مصنوعی اعم از دائمی یا موقت است که آب‌های شیرین، تلخ یا شور در آن به‌صورت راکد یا جاری یافت شود، از آن جمله است آب‌های دریا که عمق آنها در پایین‌ترین نقطه جزر از ۶ متر تجاوز ننماید.

اختلافاتی که در این زمینه رخ خواهد داد، تعریف تالاب در لایحه حاضر مشخص شود.

۸. در ماده (۲) با توجه به بالا بودن نرخ تورم سالیانه باید تعدیل نرخ جرائم و خسارات به صورت سالیانه و نه سه سال یکبار انجام شود.

۹. در تبصره ماده (۲) اختصاص ۱۰۰ درصد درآمدهای حاصله به مصرف خاص، صلاحیت در تهیه لایحه بودجه و همچنین صلاحیت مجلس در تصویب سالیانه بودجه را محدود می‌کند و بنابراین مغایر اصل پنجاه و دوم قانون اساسی است و لازم است این عبارت حذف شود.

۱۰. در ماده (۳) دلیلی بر معافیت مذکور مشاهده نمی‌شود. رواج و تسری این معافیت به دستگاه‌های حاکمیتی - که هر کدام به نحوی در صدد دفاع از حقوق عمومی و ارائه خدمت عمومی هستند - باعث برهم خوردن نظام مالی قوه قضائیه می‌شود.

۱۱. مفادی از طرح پیشنهادی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی (نجات و احیای دریاچه‌ها و تالاب‌های کشور) در سال ۱۳۹۳ به صورت مصوبه هیئت وزیران تصویب شده است، اما به دلیل تغییر دولت امکان لغو آنها وجود دارد. بنابراین دائمی کردن آن مصوبات دولت در قالب این لایحه مثمرتر خواهد بود.

با مدنظر قرار دادن موارد فوق‌الذکر، کلیات لایحه پیشنهادی مورد تأیید خواهد بود و لایحه در آن صورت در جهت تحقق اهداف موجود در مقدمه توجیهی، گامی مؤثر و مفید می‌تواند باشد.

جمع‌بندی کلی

مهمترین اقدام در مدیریت تالاب‌ها، تغییر رویکرد مدیریت تالاب‌ها از حفاظت سنتی و بخشی‌نگری به رویکردهای جامع است که ضمن به رسمیت شناختن بهره‌برداری خردمندانه حفاظت تالاب‌ها را در سطح حوضه آبخیز مدنظر قرار می‌دهد. مدیریت زیست‌بومی که از جدیدترین رویکردهای حفاظتی در سطح بین‌المللی است، با نگرش به مدیریت یکپارچه و حوضه‌ای برای نخستین بار در بند «الف» ماده (۶۷) قانون برنامه چهارم توسعه به تصویب رسید. بدیهی است که پیاده‌سازی رویکرد مدیریت زیست‌بومی به دلیل ابعاد حوضه‌ای و ماهیت یکپارچه و فرابخشی بودن، نیازمند همکاری کلیه مراجع ذیربط در سطح حوضه آبخیز و سطح ملی است. حفاظت و مدیریت پایدار تالاب‌ها تغییر رویکرد ذینفعان آب کشور از روش‌های سنتی، کم‌بازده و یک‌سویه به سیستم جامع مدیریت منابع آب، مشارکت و مسئولیت‌پذیری همه ذینفعان و روش‌های پربازده در راستای پیاده‌سازی رویکرد مدیریت زیست‌بومی در تالاب‌های کشور را طلب می‌کند.

با در نظر گرفتن مباحث فوق از مجموع یافته‌ها، عمده‌ترین تهدیدات تالاب‌ها در حال حاضر عبارتند از:

۱. کاهش آب ورودی به تالاب‌ها از منابع آب بالادست (عدم تأمین حبابه زیست‌محیطی تالاب‌ها)،
 ۲. اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی بزرگ مثل راهسازی، پتروشیمی، پالایشگاه، خطوط انتقال نیرو و...،
 ۳. ورود انواع آلاینده‌ای بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی گسیل شده از مزارع کشاورزی، شهرها و آبادی‌ها و صنایع،
 ۴. رسوبات ناشی از فرسایش خاک بالادست،
 ۵. تغییر کاربری اراضی تالابی برای امور کشاورزی و غیره،
 ۶. شکار و صید غیرمجاز و بی‌رویه و برداشت علوفه و سایر محصولات تالابی، بیش از حد توان تجدیدپذیری تالاب،
 ۷. پدیده تغییر اقلیم و تشدید شدن خشکسالی‌ها.
- تأثیر عوامل ذکر شده بر تالاب‌های کشور باعث شده تا این اکوسیستم‌های با ارزش نه تنها کمک حال ما برای تعدیل پدیده گردوغبار نباشد، بلکه بسترهای خشک شده تالاب‌ها خود تبدیل به تهدیدی با منشأ انتشار ریزگردها باشد.
- علیرغم اقدامات انجام شده متأسفانه برخی محدودیت‌ها و مشکلات در فرآیند بهبود شرایط تالاب‌های کشور وجود دارد که بالطبع نیازمند برنامه‌ریزی، هماهنگی و حمایت‌های بیشتری است این محدودیت‌ها و مشکلات عبارتند از:**
- فقدان استراتژی مناسب توسعه منطقه‌ای و ناحیه‌ای و تمرکز بیش از حد بر استفاده از منابع پایه آب‌وخاک و توسعه کمی کشاورزی و بی‌توجهی به سایر ظرفیت‌های توسعه‌ای بالقوه منطقه با در نظر گرفتن مزیت‌های نسبی منطقه‌ای از قبیل توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی، گردشگری طبیعی و سایر فعالیت‌های صنعتی و خدماتی کم‌آب‌بر برای تأمین اشتغال پایدار و کاهش فشار بر منابع طبیعی،
 - فقدان پشتوانه قانونی لازم برای برنامه‌ریزی و تخصیص حبابه زیست‌محیطی تالاب‌های کشور،
 - یکی از اساسی‌ترین مشکلات موجود، محدودیت منابع آب در حوضه‌های تالابی و در نظر نگرفتن این واقعیت در مجموعه‌های برنامه‌ریزی و اجرایی کشور،
 - پشتوانه‌های نظارتی لازم برای اعمال برنامه‌ریزی‌ها و کنترل‌های لازم در بهره‌برداری از منابع آبی حوضه در حال حاضر ناکافی است. در حال حاضر با توجه به نقش وزارت نیرو در کنترل برداشت‌های غیرمجاز از آب‌های سطحی و زیرزمینی متأسفانه این امر معمولاً با مقاومت‌های بهره‌برداران غیرمجاز روبرو می‌شود. در این راستا برخی قوانین نیز مانند قانون اعطای مجوز به چاه‌های غیرمجاز حفر شده قبل از سال ۱۳۸۵ نیز محدودیت‌هایی را در این خصوص ایجاد کرده و مفری برای متخلفین ایجاد کرده است.

جمع‌بندی لایحه پیشنهادی

لایحه پیشنهادی علیرغم نکات مثبت جامعیت کافی را ندارد. لذا اصلاحات لایحه که نتیجه تلاش کارگروه تشکیل شده در این خصوص است، به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود.

لایحه «حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور»

ماده (۱)

اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به‌کار می‌رود:

الف) سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست کشور

ب) دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان: کلیه دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی

مرتبط با حوضه آبریز تالاب‌ها

پ) تالاب: براساس ماده (۱) قانون الحاق به کنوانسیون مربوط به تالاب‌های مهم بین‌المللی به‌ویژه تالاب‌های زیستگاه پرندگان آبی (کنوانسیون رامسر) مصوب ۱۳۵۲/۱۲/۲۸، شامل مرداب‌ها، باتلاق‌ها و لجنزارها یا آب‌های طبیعی یا مصنوعی اعم از دائمی یا موقت است که آب‌های شیرین، تلخ یا شور در آن به‌صورت راکد یا جاری یافت می‌شود، از آن جمله است آب‌های دریا که عمق آنها در پایین‌ترین نقطه جزر از ۶ متر تجاوز ننماید.

ت) تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده: تالاب‌هایی هستند که به‌دلایل مختلف انسانی و طبیعی، ارزش‌ها و کارکردهای خود را از دست داده‌اند.

ث) حد بستر تالاب: آخرین نقطه پیشروی آب تالاب‌هاست.

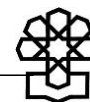
ج) حریم کیفی تالاب: پهنه‌ای با حداقل عرض (۱۵۰) متر بلافاصله بعد از حد بستر می‌باشد.

چ) حریم بوم‌شناختی (اکولوژیکی) تالاب: پهنه جغرافیایی بلافاصله بعد از حد بستر تالاب شامل زیستگاه‌های حاشیه‌ای و مرتبط و تنوع زیستی (گیاهی و جانوری) با آن است.

ح) زیست‌بوم: پهنه جغرافیایی است که منابع آب‌و‌خاک، اقلیم، پوشش گیاهی، حیات جانوری و جوامع انسانی دارای آثار متقابل بر یکدیگر باشند.

خ) مدیریت زیست‌بومی: فرآیندی جامع‌نگر، هدایت‌کننده و نظارتی است که با توجه به ظرفیت‌های زیست‌بوم و به‌منظور پایداری آن از طریق مشارکت دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان، ملاحظات محیط زیستی در طرح‌های توسعه‌ای و مدیریتی زیست‌بوم‌های حساس و مدیریت یکپارچه حوضه آبریز را تضمین می‌نماید.

د) مدیریت به‌هم‌پیوسته تالاب: فرآیندی جامع‌نگر، هدایت‌کننده و نظارتی است که برای پایش و ارزیابی تمامی اقدامات و سازوکارهای اجرایی که براساس فرآیندهای زیست‌بومی با مشارکت

دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان به‌منظور حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار از حوضه آبریز تالاب‌ها تهیه می‌شود و مبنای اقدام قرار می‌گیرد.

ذ) نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌ها و رودخانه‌ها: کمیّت و کیفیت از آب است که جهت حفظ ویژگی‌های بوم‌شناختی و تأمین پایداری کارکردها و خدمات یک زیست‌بوم تالابی یا رودخانه‌ای مشخص، مورد نیاز می‌باشد.

ر) حقایق محیط زیستی تالاب: بخشی از ظرفیت آبی حوضه آبریز تالاب که به‌منظور تأمین نیاز آبی محیط زیستی آن و با یک برنامه توزیع زمانی جهت تداوم پایداری و کارکردهای تالاب با پیشنهاد سازمان توسط وزارت نیرو متناسب با شرایط اقلیمی تخصیص می‌یابد.

ز) راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت از تالاب‌های کشور: سند راهبردی بالادستی و برنامه عملی جامعی است که با مشورت دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان تهیه شده و استفاده از رویکرد زیست‌بومی را در راستای پایداری تالاب‌های کشور نهادینه می‌نماید. این سند علاوه بر ارائه چشم‌انداز روشن و بلندمدت برای تالاب‌های ایران، شیوه همکاری بین دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان را تبیین نموده و اهداف کلی برای حفاظت از تالاب‌ها و اقدامات اولویت‌دار برای نیل به این اهداف را مشخص می‌سازد.

ژ) پایداری تالاب: شرایطی از کمیّت و کیفیت تالاب که علاوه بر حفظ ویژگی‌های محیط زیستی و تنوع زیستی خود بتواند در بلندمدت ارائه خدمات و کارکردهای متنوع برای جوامع انسانی را پشتیبانی نماید. در این شرایط، تالاب از نظر کمیّت آب از حداقل حقایق اکولوژیکی برخوردار بوده و از نظر کیفیت آب و خاک در محدوده‌های مجاز مندرج در استاندارد ملی قرار می‌گیرد.

ماده (۲)

سازمان مکلف است با مشارکت دستگاه‌های اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت از تالاب‌های کشور در راستای سیاست‌های کلی حفاظت محیط زیست ابلاغی مقام معظم رهبری را تهیه کند و به تصویب هیئت وزیران برساند.

تبصره «۱» - سازمان مکلف است در چارچوب راهبردها و برنامه عمل ملی حفاظت از تالاب‌های کشور، برنامه مدیریت به‌هم‌پیوسته تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده را حداکثر ظرف مدت ۲ سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به اجرا درآورد. این برنامه درخصوص سایر تالاب‌ها براساس اولویت‌بندی سازمان تهیه و به اجرا در خواهد آمد.

تبصره «۲» - فهرست تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده توسط سازمان و با همکاری وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی حداکثر ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون تعیین و

هر دو سال یکبار بازنگری می‌شود.

تبصره «۳» - کلیه دستگاه‌ها و نهادهای اجرایی دولتی و غیردولتی مکلفند برنامه مدیریت به‌هم‌پیوسته تالاب‌های کشور را در برنامه‌ریزی‌های سالیانه خود لحاظ و رعایت نمایند.

تبصره «۴» - حریم بوم‌شناختی تالاب‌ها به پیشنهاد سازمان به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۳)

اجرای هرگونه فعالیت توسعه‌ای عمرانی، معدنی، صنعتی کشاورزی و اقتصادی و بومی جدید مغایر با پایداری تالاب و هرگونه بهره‌برداری غیرمجاز، در بستر و حریم‌های کیفی و بوم‌شناختی تالاب‌ها ممنوع می‌باشد.

تبصره «۱» - تغییر کاربری اراضی واقع در بستر و حریم کیفی تالاب‌ها ممنوع است.

تبصره «۲» - تشخیص فعالیت‌های مغایر پایداری تالاب برعهده سازمان می‌باشد.

ماده (۴)

دولت مکلف است ظرف مدت دو سال فعالیت‌های واحدهای تولیدی صنعتی، معدنی و خدماتی دارای مجوز مغایر با پایداری تالاب را اصلاح و بازنگری نماید. همچنین سازمان مکلف است پس از مدت مذکور از ادامه فعالیت‌های این واحدها جلوگیری نماید.

تبصره «۱» - ضابطه فعالیت‌های موجود جوامع محلی و بومی در تالاب‌ها نظیر شکار و صید، چرای دام و کشاورزی و تمدید آن، براساس توان طبیعی تالاب ازسوی سازمان با مشارکت دستگاه‌های اجرایی ذیربط و ذینفعان مورد بازنگری قرار می‌گیرد و به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

ماده (۵)

آلودگی، تخریب، انباشت و دفن زباله در بستر و حریم کیفی و حریم بوم‌شناختی تالاب‌ها و رودخانه‌ها و برداشت معدنی شن و ماسه از بستر رودخانه‌های فصلی ممنوع می‌باشد.

ماده (۶)

نحوه تخصیص حقابه زیست‌محیطی تالاب‌ها از رودخانه‌های بالادست آنها پس از تأمین آب شرب نسبت به سایر مصارف دارای اولویت است و توسط وزارت نیرو به شورای عالی آب ارائه می‌شود.

تبصره - سازمان موظف است با هماهنگی وزارت نیرو ظرف مدت یک‌سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده را تعیین کند و درخصوص سایر تالاب‌ها مدت مذکور به دو سال افزایش می‌یابد. بازنگری نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌ها حسب تغییر شرایط اقلیمی است.

ماده (۷)

وزارت جهاد کشاورزی مکلف است در حوضه‌های آبریز تالاب‌های بحرانی و خسارت‌دیده، حداکثر ظرف دو سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون برنامه کشاورزی پایدار و سازگار با محیط زیست با لحاظ ارزش اقتصادی آب و بدون گسترش سطح اراضی کشاورزی را تهیه و در قالب برنامه‌های توسعه در چارچوب اعتبارات مصوب ارائه نماید. میزان آب صرفه‌جویی شده از محل اجرای این ماده جهت تأمین بخشی از نیاز آبی محیط زیستی تالاب‌ها مصرف می‌شود.

ماده (۸)

احداث هرگونه سد و حفر چاه به غیر از تخصیص آب برای شرب و حفر چاه به‌جای چاه و حفر چاه به‌جای قنات، در حریم کیفی و حریم بوم‌شناختی تالاب‌ها واقع در حوضه آبریز تالاب‌های بحرانی، تا رفع بحران ممنوع می‌باشد.

ماده (۹)

دولت مکلف است در اجرای مفاد کنوانسیون مربوط به تالاب‌های مهم بین‌المللی به‌ویژه تالاب‌های زیستگاه پرندگان آبی (کنوانسیون رامسر) مصوب ۱۳۵۲/۱۲/۲۸ و پروتکل‌های (تشریفات) الحاقی به آن، ضمن تقویت همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی مرتبط، نسبت به حمایت و تقویت مرکز منطقه‌ای رامسر در غرب و مرکز آسیا مستقر در جمهوری اسلامی ایران اقدام نماید.

ماده (۱۰)

سازمان صداوسیما موظف است برنامه‌های تهیه و تولید شده در جهت ارتقای فرهنگ عمومی محیط زیستی به‌ویژه حفاظت از تالاب‌ها و تشویق و ترغیب عمومی در راستای تحقق این قانون را به‌طور رایگان پخش نماید.

ماده (۱۱)

اشخاص حقیقی که برخلاف مواد (۳)، (۵) و (۸) این قانون اقدام نمایند علاوه بر توقف فعالیت به جزای نقدی درجه پنج محکوم می‌شوند. در صورتی که مرتکب شخص حقوقی غیردولتی باشد علاوه بر جبران خسارت وارده به پرداخت جزای نقدی معادل دو تا چهار برابر جزای نقدی تعیین شده برای اشخاص حقیقی و ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی درجه شش حداکثر به مدت پنج سال محکوم می‌شود. همچنین ارتکاب تخلف موضوع این ماده از سوی اشخاص حقوقی دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی علاوه بر جبران خسارت وارده و جزای نقدی معادل دو تا چهار برابر جزای نقدی تعیین شده برای اشخاص حقیقی، موجب انفصال درجه شش از شش ماه تا پنج سال مستخدم دولت و مقام دستوردهنده از خدمات دولتی و عمومی است.

تبصره - رسیدگی به تخلفات موضوع این ماده در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است؛ مگر

در مورد اشخاص حقوقی دولتی و مؤسسات عمومی غیردولتی که در دادسرا و دادگاه قوه قضائیه رسیدگی می‌شود.

منابع و مأخذ

۱. اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح انتقال آب برای نجات دریاچه ارومیه از خشک شدن، مرکز پژوهش‌های مجلس، مهرماه ۱۳۹۰.
۲. طرح پیشنهادی مدیریت تالاب‌های کشور با تأکید بر دریاچه ارومیه، مرکز پژوهش‌های مجلس، آبان‌ماه ۱۳۹۰.
۳. گزارش سازمان محیط زیست کشور، معرفی تالاب‌های ایران، تابستان ۱۳۹۱.
۴. گزارش وزارت نیرو در خصوص احیای تالاب‌ها و دریاچه‌های بحرانی کشور، آبان‌ماه ۱۳۹۱.

شماره مسلسل: ۱۵۰۲۷

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور»

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی و منابع طبیعی)

تهیه و تدوین: الهه سلیمانی

مدیر مطالعه: جمال محمدولی سامانی

ناظران علمی: محمدحسن معادی رودسری، محسن صمدی

متقاضی: کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی

همکاران: حسین عبدالهی، علی عبدالاحد، شهید شاطرپور (کارشناس دفتر حقوقی)، سیدمحمدرضا

حسینی (بخش عمومی)

همکاران خارج از مرکز: —

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز: —

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. تالاب

۲. حقایق

۳. محیط زیست

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۵/۶/۱

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۵/۷/۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۷/۴